

весною проросте не проросле восени насіння. Оптимальний період сівби насіння з 15 вересня до 20 жовтня, у залежності від регіону і ґрунтово-кліматичних умов у період сівби. У зиму він входить у фазу 3–5 листків. Оптимальна норма висіву – 1,0-1,2 млн/га (200-220 кг/га). Єдиним недоліком його є нерівномірність дозрівання. Саме така ознака спостерігається, коли отримуємо частину сходів восени, а частину – навесні. В такому разі, аби «підігнати» дозрівання гороху під один масив, вкрай необхідна посівів. Під час вирощування гороху ярого така ознака не спостерігається, адже його висівають у фізично стиглий, добре прогрітий ґрунт і питання рівномірності сходів не виникає.

З метою розробки адаптивної технології вирощування гороху озимого для вирощування в

умовах правобережного Лісостепу України восени 2018 року нами закладено польові досліді на базі ННЛ «Демонстраційне колекційне поле сільськогосподарських культур» та стаціонарної сівозміни кафедри рослинництва у ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція». В дослідженнях використано насіння гороху озимого 'НС Мороз'. Польовий трифакторний дослід включає: фактор А – строки сівби (осінні та весняні), фактор В – норми внесення мінеральних добрив, фактор С – інокуляція насіння. Мілкодільняковий дослід включає порівняння сортів гороху посівного озимого та ярого типу розвитку. Отримані результати польової схожості (вище 82%) та перезимівлі (вище 75%) гороху озимого 'НС Мороз' свідчать про перспективність та актуальність проведення подальших досліджень.

УДК: 332.14:388.244.47

Пономарьова І.Г., студентка

Олійник О.О., старший лаборант

Лобова О.В., кандидат біологічних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: irusikponomarova@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ АСЕПТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ГРАНАТА ЗВИЧАЙНОГО (*PUNICA GRANATUM L.*)

Гранат – рослина, яку відносять до родини Плакунові (*Lythraceae*), роду Гранат (*Punica*). На теренах України Гранат – екзотична культура.

Гранат звичайний – корисна культура, при чому корисні всі її частини. У плодах міститься значна кількість вітамінів, клітковини, мінеральних речовин і мікроелементів. У складі соку є білкові речовини, жири, вуглеводи, вітаміни, лимонна кислота, фітонциди і ряд інших сполук. Навіть кора міститься до 32 % дубильних речовин. Проте вирощування в природних умовах не передбачено кліматичними умовами на території України. Саме тому доцільно використати метод мікроклонального розмноження.

Мета роботи полягала у відпрацюванні техніки мікроклонального розмноження Граната звичайного, яка б за короткий час дозволила отримати значну кількість посадкового матеріалу,

включаючи підбір культурального середовища із відповідними концентраціями регуляторів росту рослин для швидкого їх культивування.

Матеріалом для введення в культуру *in vitro* слугувало насіння граната звичайного. Стерилізацію проводили витримуванням насіння протягом 60 с в 70%-му етиловому спирті, після чого в розчині «Білизни» у співвідношенні 1:3 з експозицією 15 хв. Після обробки стерилізуючим агентом насіння промивали стерильною дистильованою водою тричі протягом 10 хв і переносили на культуральне агаризоване середовище Мурасіге-Скуга із додаванням 0,1 мг/л індол-масляної кислоти (ІМК).

Слід відмітити, що ефективність стерилізації насіння граната звичайного становила 85 %. Крім того, відповідно до своїх морфологічних і ботанічних ознак насіння даного виду проростало протягом 2 тижнів.

УДК 633.11:631.84

Попов С. І., доктор с.-г. наук, професор, керівник відділу рослинництва та сортовицтва

Попова К. М., кандидат с.-г. наук, провідний науковий співробітник відділу

Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України

E-mail: sergivpopov@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНА ПЛАСТИЧНІСТЬ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД АЗОТНОГО ЖИВЛЕННЯ В УМОВАХ СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

На сьогодні проблема стабільної врожайності пшениці озимі м'якої вирішується шляхом створення та впровадження інноваційних сортів і технологій, здатних підвищити реалізацію їх

потенційної продуктивності. З огляду на зміни клімату, важливим є підбір найбільш адаптованих до конкретних умов сортів та застосування раціональної системи удобрення.

Метою досліджень було вивчення адаптивності сучасних сортів пшениці озимої за екологічними параметрами та визначення їх врожайності залежно від системи основного удобрення, рівня азотного живлення та погодних умов року. Дослідження проводили протягом 2015–2018 рр. у стаціонарній сівозміні IP ім. В.Я. Юр'єва НААН після гороху на двох фонах живлення (без добрив та основне внесення $N_{30}P_{30}K_{30}$).

Прикореневе підживлення сортів ('Епоха одеська', 'Смуглянка', 'Статна') проводили у фазу весняного куціння аміачною селітрою у дозах N_{20} , N_{40} , N_{60} . Технологія вирощування – загальноприйнята для зони, за виключенням досліджуваних агроприймів. Облікова площа ділянки – 25,0 м², повторність – триразова. Спостереження, обліки та аналізи в дослідках проводили згідно загальноприйнятих методик. Погодні умови в роки досліджень відрізнялись осінньою посухою, що призводило до затримки сходів.

Але сприятливі умови перезимівлі та рання весна сприяли формуванню достатнього стеблос-

тою. В літній період погода відрізнялась нестабільністю.

Встановлено, що в середньому за роки досліджень на всіх варіантах удобрення сорт 'Смуглянка' виявився найціннішим за показниками найменшого коливання врожайності (0,46–0,61 т/га) та коефіцієнтом варіації ($V=3,8-5,2\%$). Найвищий рівень урожайності (6,27-7,01 т/га) залежно від дози азотного підживлення забезпечив сорт 'Епоха одеська' з позитивним генотиповим ефектом (0,16-0,43 т/га), тоді як у сорту 'Смуглянка' даний показник був від'ємним (від -0,30 до -0,45 т/га). Результати визначення гомеостатичності сортів у варіантах азотного підживлення вказують на те, що оптимальним було внесення дози N_{40} , а найбільш високою гомеостатичністю ($Hom=11,57-15,93$) та агрономічною стабільністю реалізації врожайності ($As=94,8-96,2\%$) характеризувався сорт 'Смуглянка'.

Отже, за результатами наших досліджень сорт 'Смуглянка' виявився найбільш стабільним та мав найвищу економічну цінність.

УДК 330.3.633

Попова О.П., кандидат історичних наук, завідувач відділу науково-організаційної роботи

Український інститут експертизи сортів рослин

E-mail: nasheco@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН

Недостатній рівень фінансування, матеріально-технічного і кадрового забезпечення, обмеженість можливостей використання інших ресурсів, потрібних для проведення експертизи сортів рослин підвищують вимоги до організації та функціонування Українського інституту експертизи сортів рослин (УІЕСР), обумовлюють введення нових підходів до проведення експертизи сортів рослин.

Метою дослідження є обґрунтування організаційно-економічних основ формування і подальшого розвитку УІЕСР, орієнтованого на фінансове, матеріальне, кадрове та інформаційно-консультаційне забезпечення науково-технічної експертизи сортів рослин, оптимізацію ресурсного потенціалу структурних підрозділів та філій установи.

Методика досліджень передбачає використання загальноприйнятих методів економічних досліджень та опрацювання специфічних методичних підходів для поглибленого вивчення питань, пов'язаних з виконанням науково-дослідної програми.

Одним із основних елементів формування стратегії розвитку УІЕСР є створення організаційно-економічного механізму орієнтованого на інноваційний розвиток державної системи охорони прав на сорти рослин з метою забезпечення належного виконання функцій з охорони прав на сорти рослин відповідно до чинного законо-

давства України та норм Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин. Інноваційний шлях формується на основі не лише оцінки сучасних недоліків та намагань їх нівелювати в подальшому, а й у перспективному плануванні на основі прогнозів майбутнього розвитку з урахуванням сучасних тенденцій.

Для забезпечення стабільного розвитку УІЕСР і його філій є необхідність у вдосконаленні та оптимізації структури експертного закладу, у виділенні та закріпленні в різних ґрунтово-кліматичних зонах земельних ресурсів та матеріально-технічної бази. Питання необхідності оновлення матеріально-технічної бази парку селекційних та спеціальних технічних засобів пунктів досліджень УІЕСР потребує невідкладного вирішення для забезпечення реалізації функцій у сфері охорони прав на сорти рослин. З метою поліпшення якості проведення комплексу досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин, виникає виробнича необхідність оснастити пункти досліджень сучасним технологічним пакетом, сучасним лабораторним обладнанням, оновити машино-тракторний парк шляхом придбання малогабаритної техніки, сільськогосподарської селекційної техніки та інших механізмів.

Ефективне функціонування УІЕСР цілком залежить від оптимальної взаємодії всіх його структурних елементів та повноцінного фінансування діяльності самого закладу та його філій.